

نقش جاذبه‌های ژئوتوریستی در جذب گردشگر به نواحی روستایی (مطالعه موردی: استان گلستان)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۱۹ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۲/۰۲/۲۴

هاجر مزیدی^{*۱} محمدباقر مسعودی^۲ آسیه پورخدر^۳

۱. دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه شهید بهشتی
۲. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی گردشگری، دانشکده علوم گردشگری، مؤسسه آموزش عالی حکیم جرجانی گرگان
۳. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی، دانشکده علوم گردشگری، مؤسسه آموزش عالی حکیم جرجانی گرگان

چکیده

روش شناسی پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی و از نوع هدف کاربردی است. درگردآوری اطلاعات از روش اسنادی (کتابخانه‌ای) و پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری ۴۰۰ نفر از گردشگرانی هستند که از جاذبه‌های ژئوتوریستی در استان گلستان به ویژه گل فشان‌های نفتلیچه، قارنیاریق تپه، اینچه برون شهرستان گمیشان در استان گلستان در سال ۱۴۰۱ بازدید کرده بودند. حجم نمونه این پژوهش که براساس محاسبه فرمول کوکران ۱۹۷ نفر محاسبه شده است. روش نمونه‌گیری در این تحقیق نمونه‌گیری تصادفی از نوع خوشه‌ای بوده است. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های استنباطی مرتبط با اهداف پژوهش آزمون T دو جمله‌ای، تحلیل رگرسیونی چند متغیره استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان داد که تأثیر ژئوتوریسم بر شاخص‌های گردشگری پایدار در ابعاد مختلف (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی و اکولوژیکی) و همچنین جذب گردشگر در نواحی روستایی در استان گلستان می‌تواند تأثیر بسزایی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: شاخص‌های گردشگری پایدار، ژئوتوریسم، جذب گردشگر، نواحی روستایی، استان گلستان.

مقدمه

یکی از راهبردهایی نوینی که در اغلب کشورهای جهان مورد توجه قرار گرفته توسعه توریسم درنواحی مستعد گردشگری است. این نقش مهم گردشگری باعث شده که امروزه این صنعت به یکی از سریعترین بخشهای اقتصادی تبدیل گردد. به گونه‌ای که در سال ۲۰۱۵ بیش از ۱۱۸۶ میلیون گردشگر بین‌المللی در سطح جهان به سفر پرداخته‌اند که درآمدی در حدود ۱۲۶۰ میلیارد دلار را ایجاد نموده است. بر اساس آمار ارائه شده در سال ۲۰۱۵، سهم صنعت گردشگری در تولید ناخالص داخلی جهانی ۱۰ درصد، صادرات جهانی کل ۷ درصد و میزان اشتغال ایجاد شده در سطح جهان، ۱ شغل از هر ۱۱ شغل برآورد شده است (سازمان جهانی گردشگری^۱، ۲۰۱۶: ۲). رویکردها و دیدگاه‌ها نسبت به توسعه گردشگری در طی دهه‌های گذشته، مراحل تحول و تکامل را پشت سر گذاشته‌اند. گردشگری از عوامل اصلی توسعه پایدار در سطوح اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی است (پاپلی یزدی و همکار، ۱۳۸۵) که در سالهای اخیر رویکرد گسترده‌ای به موضوع طبیعت گردی یافته است. اکوتوریسم با اهداف ماهوی آن یعنی حفاظت از محیط زیست، التزام به جوامع محلی و احترام به ویژگی‌های فرهنگی جامعه میزبان از جمله گزینه‌های برنامه ریزی است که دارای بیشترین سازگاری با مفهوم توسعه پایدار است (Mario Panizza, Sandra Piacente 2017 به نقل از فنل^۲، ۱۳۸۵). این تحول از رویکرد طرفداری تام و تمام از توسعه گردشگری به عنوان ابزاری مثبت برای توسعه ملی و بین‌المللی و اولویت-دهی به منافع اقتصادی حاصل از توسعه گردشگری (دهه ۶۰ میلادی) تا رویکرد علمی و دانش محور با تأکید بر مدنظر قرار دادن اصول و اهداف توسعه پایدار در توسعه گردشگری (از دهه ۹۰ میلادی تاکنون) صورت گرفته است (دلشاد و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۴).

رشد شتابان گردشگری طی دهه‌های گذشته و آینده نگرایی‌های مبتنی بر آن، همراه با تأکیدی که کارشناسان کشورهای رو به رشد بر تقویت و پشتیبانی این فعالیت در جهت اهداف توسعه پایدار در این ممالک روا می‌دارد، مفهوم تازه‌ای را در مدیریت گردشگری مطرح کرده است که ما از آن به عنوان توسعه گردشگری پایدار یاد می‌کنیم. گردشگری اگر به نحو مناسبی برنامه‌ریزی و مدیریت شود، می‌تواند منجر به یک فرایند توسعه یافته برای حصول به پایداری توسعه در مناطق در کلیه ابعاد شود و اگر به درستی مدیریت نشود می‌تواند در درازمدت آثار و پیامدهای منفی به همراه داشته باشد (ماهوتی و طییبیان، ۱۳۹۷: ۱). در جهان امروز گردشگری رویکرد گسترده‌ای به موضوع اکوتوریسم (طبیعت گردی) دارد. انسان‌های خسته از زندگی شهری و ماشینی همواره به دنبال گریزگاه‌هایی هستند که زندگی را دور از هیاهو و روزمرگی‌های زندگی مدرن بگذرانند. برای این افراد طبیعت، بهترین گریزگاه و پناهگاه است و در این میان، ژئوتوریسم به عنوان یکی از رشته‌های

^۱ World Tourism Organization

^۲ - Fenol

تخصصی اکوتوریسم، جاذبه‌های زیادی را، نه تنها برای کارشناسان علوم زمینی، بلکه برای تمام علاقه‌مندان طبیعت دارد. کشور ما یکی از محدود کشورهای جهان است که به دلیل موقعیت جغرافیایی ممتاز خود دارای انواع پدیده‌های زیبای طبیعی و زمین شناسی است (امیرعزیدی، ۱۳۹۰: ۱).

گردشگری پایدار^۱ را نمی‌توان جدا از مفهوم توسعه‌ی پایدار بحث کرد. در واقع، توسعه پایدار نقطه‌ی ایده‌آل تلاش صنعت گردشگری در قرن ۲۱ است. در این راستا از زمان پیدایش و ظهور گزارش پروتلند، تحت عنوان "آینده مشترک ما" بسیاری از پژوهشگران، کشورها و سازمان‌ها تلاش کرده‌اند تا اهداف و مقاصد توسعه پایدار را در عمل پیاده کنند. با مطرح شدن الگوی توسعه پایدار گردشگری، استفاده از فنون و روش‌های عملی اندازه‌گیری و ارزیابی پایداری در صنعت گردشگری مطرح، و سرمایه‌گذاری قابل توجهی صرف توسعه سیاست‌های عملی و تدوین مدل‌های ارزیابی پایداری توسعه گردید (دلشاد و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۵). توسعه پایدار، به عنوان یکی از اهداف مهم ژئوتوریسم، در پی توانمند سازی اقتصادی و اجتماعی جامعه بومی می‌باشد (اربابی سبزواری، ۱۳۹۳: ۶۶). یکی از شاخه‌های گردشگری که شباهت بسیاری با اکوتوریسم دارد، ژئو توریسم است که ترکیب از واژه‌های ژئو (زمین) و توریسم (گردشگری) پدید آمده است (Panizza & Piacente, 2018:328). ژئوتوریسم در واقع نوعی گردشگری فرهنگی - زیست محیطی است که در مناطقی که دارای یادمان‌ها و آثار خاص زمین شناسی هستند، صورت می‌پذیرد و با جاذبه‌های خود می‌تواند در گستره جهانی شدن، با ایجاد رابطه‌ای پویا و خلاق بین طبیعت و فرهنگ یک منطقه با گردشگران، جریان‌های جدیدی را در آینده برای گردشگر جهانی، صلح و توسعه پایدار فراهم کند (Cheablum et al, 2021:239). این در حالی است که ژئوتوریسم فعالیت‌های فراغتی انسان را بیشتر در طبیعت امکان‌پذیر می‌سازد و مبتنی بر مسافرت‌های هدفمند، همراه با دیدار و برداشت‌های فرهنگی و معنوی از جاذبه‌های طبیعی و لذت‌جویی از پدیده‌های گوناگون است. ژئوتوریسم علاوه بر مزایایی که به واسطه جذب گردشگر دارد، در ایجاد اشتغال برای زمین شناسان و همچنین ساکنان بومی مناطق دارای سایت‌های زمین شناسی نیز بسیار مؤثر است. این نوع گردشگری پتانسیل عظیمی برای بسیاری از مناطقی که رونق توریستی ندارند به وجود می‌آورد. ژئوتوریسم با اصول توسعه پایدار، موازنه اقتصادی، اوضاع اجتماعی و بوم شناختی سازگاری دارد و مکمل آنها است (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۰: ۴). بنابراین ژئوتوریسم با تکیه بر پدیده‌های زمین شناسی به موضوع گردشگری می‌پردازد.

استان گلستان با مساحتی در حدود ۲۰۳۶۷ کیلومترمربع در جنوب شرقی دریای خزر واقع شده است که موزائیکی از قابلیت‌ها، خطرات محیطی و جاذبه گردشگری است. موقعیت ترانزیتی این استان در کنار جاذبه‌های اکوتوریستی، تاریخی، فرهنگی و اجتماعی آن، استان گلستان را در ردیف یکی از پرتوان‌ترین مناطق ایران در زمینه گردشگری قرار داده است. این استان با توجه به برخورداری از پتانسیل‌های ژئوتوریسمی متعدد نظیر آب و هوای متفاوت، ارتفاع‌ها، دره‌ها، رودخانه‌های فصلی و دائمی، چشمه‌ها و آبشارها، سازندهای متنوع زمین شناسی، گسلها، چین خوردگیها، دگرشیبی، غار،

^۱. Sustainable Tourism

کوپر، گل فشان‌ها، چشم‌اندازهای طبیعی، معادن، آثار و ابنیه باستانی و تاریخی می‌باشد، از این امر مستثنا نیست و آنچنانکه شایسته است، مورد توجه گردشگران قرار نگرفته و علیرغم قابلیت‌های محیطی بالقوه فراوان، استقرار در کریدور شرق و شمال همجواری با پایتخت کشور تهران، کثرت مسافری و گردشگران مذهبی عازم به استان خراسان رضوی از دایره رشد صنعت گردشگری و توسعه ناشی از آن به ویژه در نواحی روستایی به دورمانده است.

بنابراین، دستیابی به معیارهای جامع برای سنجش پایداری توسعه گردشگری، برنامه‌ریزی صحیح در جهت کاهش نارسایی‌ها و ضعف‌های موجود در تمام ابعاد و شاخص‌های دخیل در حوزه صنعت گردشگری را پوشش و مورد تأکید قرار می‌دهد (Migon & Pijet, 2017:258). همچنین می‌توان چنین عنوان نمود که اگر توسعه پایدار یکی از اهداف مهم توسعه صنعت گردشگری نوین است، پس این صنعت باید قادر به اندازه‌گیری عملکرد و اثراتش در مناطق و مقصدهای گردشگری باشد. بنابراین، یکی از مؤثرترین اقدامات برای تعریف و برنامه‌ریزی پایداری صنعت گردشگری، شناخت مؤلفه‌ها و شاخص‌های پایداری در این حوزه، به منظور تقویت قوت‌ها و بهبود نارسایی‌هاست. بر اساس موارد مطرح شده فوق در زمینه سنجش پایداری توسعه گردشگری، می‌توان چنین ادعا کرد که ارزیابی به عنوان یک ابزار ضروری برای عملیاتی نمودن مفهوم پایداری به تصمیم‌گیران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا اهداف را مشخص نموده، گزینه‌ها را ارزیابی نمایند، سیاست‌ها را تعیین کنند و سیاست‌ها و اهداف را با عملکرد واقعی تطبیق نمایند. برای اجرای مرحله ارزیابی نیاز به شاخص‌های قابل سنجش برای ارزیابی هر یک از معیارهای توسعه پایدار وجود دارد تا بتوان پایداری توسعه را مورد نظارت و ارزیابی قرار داد (ضیایی و عزیزی، ۱۳۹۳: ۵۶). از این رو ضروری است با شناسایی شاخص‌ها و معرف‌های توسعه پایدار گردشگری، ارزیابی علمی و دقیقی از وضعیت شاخص‌های پایداری در ابعاد مختلف (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی و اکولوژیکی) به عمل آید تا پایداری و ناپایداری گردشگری مورد سنجش قرارگیرد (اکبری سامانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۴). شاخصها/معیارهای پایداری در فرایند اندازه‌گیری پایداری دارای نقش کلیدی هستند، چرا که امروزه به طور معمول این موضوع پذیرفته شده که برای پیوند بین موضوعات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و نشان دادن روابط متقابل قدرت "شاخص‌های پایداری"، ابزار بسیار سودمندی به حساب می‌آیند (دانشور، ۱۳۹۸: ۲ به نقل از رضوانی، ۱۳۸۸: ۱۴۷). با این تفاسیر و با توجه به بیان مسأله و اهداف پژوهش، سؤالات زیر مطرح شده است و محقق باید با توجه به گردآوری مطالب و همچنین یافته‌های تحقیق بتواند به آن پاسخ دهد:

۱. با توجه به پتانسیل‌ها و قابلیت‌های جاذبه‌های ژئوتوریسمی در استان گلستان چه راهکارهایی

برای توسعه پایدار ناحیه‌ای و در نهایت حرکت در راستای توسعه پایدار ناحیه‌ای می‌توان ارائه داد؟

۲. توسعه ژئوتوریسم در استان گلستان در راستای گردشگری پایدار و با توجه به جاذبه‌های

ژئوتوریسمی و براساس شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، تکنولوژیکی، اکولوژیکی در

جذب گردشگر در نواحی روستایی می‌تواند اثرگذار باشد؟

پیشینه پژوهش

جدول ۱. مطالعات مربوط به موضوع پژوهش در داخل کشور

نویسنده و سال	عنوان پژوهش	نتایج پژوهش
احمدی (۱۴۰۱)	تحلیل اثرگذاری توان ژئوتوریستی دریاچه زریوار بر اقتصاد نواحی روستایی پیرامون	نتایج، نشان دادند که چهار عامل اصلی نارساییهای مدیریتی، ضعف برنامه‌ریزی و کمبود خدمات و امکانات مورد نیاز جهت تنوع بخشی اقتصادی و توسعه ژئوتوریسم؛ ضعف در تامین منابع مالی و فضای امنیتی حاکم بر روستاهای مرزی مورد مطالعه؛ نارسایی‌های اجتماعی و فضای نامناسب کسب و کار؛ و ضعف در بازاریابی و آموزش و کمبود تقاضا که دربرگیرنده ۶۰ شاخص یا مانع بودند، مهمترین موانع و چالشهای پیشروی تنوع بخشی به اقتصاد روستاهای حاشیه تالاب زریوار بواسطه گسترش ژئوتوریسم میباشند. در این میان، عامل اول، یعنی؛ نارساییهای مدیریتی، ضعف برنامه‌ریزی و کمبود خدمات و امکانات مورد نیاز با دارا بودن بیشترین تعداد شاخصها یا موانع تجمع یافته و بیشترین مقدار ویژه، مهمترین و اثرگذارترین، مانع شناخته شد.
هدایتی پور و همکاران (۱۴۰۰)	شناسائی و ارزیابی مناطق مستعد ژئوتوریسم با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: محدوده قله دماوند درحوضه آبخیز هراز)	نتایج تحقیق نشان داد که حفاظت از این ذخایر بی نظیر مخصوصاً پدیده‌های زمین شناسی که حاصل میلیونها سال تغییر و تحولات کره زمین در این منطقه است، بسیار ضروری است. برنامه ریزی جامع ملی و بین‌المللی بر اساس اصول توسعه پایدار، برای تداوم این میراث جهانی ضروری است.
صبوری و همکاران (۱۳۹۹)	تبیین تأثیر توسعه ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک با تأکید بر شاخصهای گردشگری پایدار در ناحیه درفک و دیلمان استان گیلان	نتایج تحقیق نشان داد که تأثیر توسعه ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک بر شاخص‌های گردشگری پایدار در ابعاد مختلف (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی و اکولوژیکی) داشت
بابلی موخر و رامشت (۱۳۹۸)	ارزیابی توانمندی‌های ژئوتوریستی منطقهٔ تشان شهرستان بهبهان با استفاده از روش رینارد به منظور دستیابی به توسعه پایدار	نتایج ارزیابی‌ها نشان داده است که محدوده تاریخی تشان (کلگه زار) با کسب امتیاز ۶۲ / ۰ عیار گردشگری و ۴۶ / ۰ میانگین ارزش بهره‌وری و به دلیل برخورداری از آثار باستانی و جایگاه ویژه تاریخی بیشترین پتانسیل جذب توریسم و گردشگر را در منطقه دارد.
دلشاد و همکاران (۱۳۹۷)	اولویت بندی و تعیین روابط بین شاخص‌های سنجش پایداری توسعه گردشگری	نتایج به دست آمده نشان داده‌است که در میان ۶ عامل اصلی، عامل اقتصادی با وزن ۰/۴۱۵، مهمترین شاخص در سنجش پایداری گردشگری به شمار می‌رود. همچنین شاخص‌های اقتصادی به عنوان تأثیرگذارترین و شاخص‌های فرهنگی به عنوان تأثیرپذیرترین شاخص‌ها در سنجش پایداری توسعه گردشگری، تعیین شده‌اند.

<p>نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ارتباط معناداری میان توانمندی جوامع محلی و توسعه پایدار وجود دارد. از طریق یافته‌های این پژوهش، پیشنهاد به توسعه برنامه‌های تبلیغاتی و انگیزشی جهت افزایش حس غرور و حس تعلق به جامعه در بین ساکنان و همچنین به آموزش گردشگری از طریق نشست‌ها و جلسه‌های مختلف با مردم منطقه می‌شود. این مقاله برگرفته از پایان نامه با عنوان بررسی نقش جوامع محلی در توسعه پایدار با توجه به قابلیت‌های ژئوپارک قشم در تابستان ۹۵ می‌باشد.</p>	<p>بررسی نقش جوامع محلی در توسعه پایدار با توجه به قابلیت‌های ژئوپارک قشم</p>	<p>مجتبی زاده خانقاهی و همکار (۱۳۹۶)</p>
<p>نتایج تحقیق بیانگر این که ویژگی‌های ذاتی ژئوتوریسم همانند محیط محوری، هم افزایی، بهره‌وری، نفع اقتصادی، مشارکت و... همگی بر حفاظت محوری آن و بهره‌برداری همراه با توسعه پایدار دلالت دارند.</p>	<p>نقش ژئوتوریسم در حفاظت و ساماندهی توانمندیهای جوامع محلی</p>	<p>مختاری (۱۳۹۶)</p>
<p>نتیجه تحقیق نشان داد، حاکی از توان بالقوه منطقه به عنوان یک مقصد ژئوتوریستی است.</p>	<p>ارزیابی پتانسیل‌های ژئوتوریستی دره الموت را با استفاده از مدل روچا و کومانسکو</p>	<p>کرم و همکاران (۱۳۹۵)</p>
<p>نتایج تحقیق نشان داد که ژئوتوریسم در پایداری کل منطقه و حفظ خصوصیات جغرافیایی از مکانی که مورد بازدید قرار می‌گیرد متجلی می‌شود و منجر به تقویت و افزایش مکان‌های ژئومورفولوژیکی می‌شود که شامل محیط، میراث فرهنگی و رفاه ساکنان آن شده موجب توسعه پایدار منطقه‌ی نمونه‌ی گردشگری را فراهم می‌سازد. در همین راستا استان گلستان با داشتن توان‌های محیطی و زمین-شناسی موجود و بهره‌برداری از این مواهب موجب توسعه پایدار استان را در پی خواهد داشت.</p>	<p>ارزیابی قابلیت‌های زمین گردشگری استان گلستان با رویکرد توسعه پایدار</p>	<p>مزیدی و همکار (۱۳۹۴)</p>
<p>نتایج تحقیق نشان داد که سراب دربند در شرایط فعلی کیفیت مطلوبی برای توسعه ژئوتوریسم و توسعه پایدار دارد و با توجه به هماهنگی و برابری ارزشهای علمی، حفاظتی و گردشگری، در شرایط پایداری قرار دارد، هر چند که هنوز آن را یک منطقه ژئوتوریستی در سطح بالا به شمار آورد. با این حال میتوان گفت این منطقه در شرایط فعلی توان تأثیرگذاری در توسعه پایدار شهر صحنه را دارد. بنابراین برنامه‌ریزی ژئوتوریستی این سراب باید با رویکرد بازاریابی و اقتصادی و ارتقای گام به گام ارزشهای ژئوتوریسم باشد تا پایداری آن در ادامه نیز حفظ گردد.</p>	<p>ارزیابی توانمندیها و قابلیت‌های ژئوتوریسم در توسعه پایدار (مطالعه موردی: سراب دربند در شهرستان صحنه)</p>	<p>اربابی سبزواری (۱۳۹۳)</p>
<p>یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که با توجه به قابلیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در محدوده مورد مطالعه، این شهرستان‌ها می‌توانند در راستای ملاحظات توسعه پایدار</p>	<p>بررسی نقش ژئوتوریسم در توسعه پایدار فرهنگی شهرهای ساحلی</p>	<p>دیوسالار (۱۳۹۲)</p>

فرهنگی به‌عنوان قطب‌های ژئوتوریستی در کشور مطرح گردند.		
نتایج تحقیق حاضر گواه بر این مدعاست که بهره‌گیری از رویکردهای حفاظتی فعال که به صورت یکپارچه قابلیت حفظ، نگهداری و تامین مقاصد توسعه‌ای را فراهم می‌آورد، فرصت مناسبی را برای ارتقاء سطح منطقه‌ای توسعه همه جانبه اقتصادی فراهم می‌آورد و به تدریج در بخش‌های دیگر نیز قابلیت بسط خواهد داشت.	بررسی و امکان سنجی تأسیس ژئوپارک ژئوتوریسم در استان گلستان با تأکید بر توسعه منطقه‌ای مبتنی بر گردشگری پایدار	عیدی و همکاران (۱۳۹۲)
نتایج تحقیق نشان داد که شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و تکنولوژیکی رابطه مستقیم با پایداری صنعت توریسم دارند؛ ضمن اینکه پیش بین‌ی شرایط پایداری در حوزه صنعت توریسم با توجه به شاخص‌های پژوهش در مدل تحلیل تشخیص نشان می‌دهد شاخص‌های فرهنگی با میزان پیش بین‌ی کلی ۰,۴۱۸ بهتر می‌توانند شرایط پایداری در حوزه صنعت توریسم در شهر اهواز را پیش بین‌ی کنند.	سنجش و ارزیابی شاخص‌های پایداری در توسعه صنعت توریسم در شهر اهواز	علیزاده و همکاران (۱۳۹۲)
نتایج تحقیق نشان داد که وجود جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی و هنری و تاریخی خاصی که در یک منطقه باشد، این خود در مجموع روی اقتصاد منطقه تأثیر قابل توجهی خواهد گذاشت	بررسی توانمندیهای اقتصادی و طبیعی ژئوپارک قشم (مدل تحلیل سوات)	امیرعزادی (۱۳۹۰)

منبع: تحقیقات اسنادی نگارندگان، ۱۴۰۱

جدول ۲. مطالعات مربوط به موضوع پژوهش در خارج کشور

نویسنده و سال	عنوان پژوهش	نتایج پژوهش
کوبالیکو (۲۰۱۹)	ارزیابی منابع ژئوتوریسم محلی در منطقه مورایای جنوبی در کشور جمهوری چک	در این تحقیق پتانسیل ژئوتوریسمی منطقه مورایا با استفاده از مدل SWOT مورد ارزیابی قرار گرفته شده است و با استفاده از این مدل نقاط ضعف و قوت منطقه ارزیابی شده است.
بلیچ و همکاران (۲۰۱۸)	توسعه ژئوتوریسم در ژئوپارک صربستان	نتایج تحقیق نشان داد که لازمه بهره برداری اقتصادی مطلوب از منافع این ژئوپارک، مدیریت صحیح آن منطبق بر نیازهای گردشگران و بهره‌گیری از مردم محلی و با رعایت اصولی در راستای حفاظت از آن می‌باشد.
یولیاواتی و همکاران (۲۰۱۶)	توسعه ژئوتوریسم در کشور مالزی	بر عدم مدیریت مطلوب توانمندیهای فراوان مالزی در عرصه ژئوتوریستی، عدم ارتباط مسئولین با مردم محلی، رسانه‌ها، نخبگان و آگاهان، ضعف‌های زیرساختی و عدم توسعه منابع انسانی به عنوان مهمترین موانع اثرگذاری مطلوب اقتصادی این فعالیت تأکید دارند.

<p>نتایج نشان داد که این کشور از لحاظ تقاضا اولین کشور منطقه بوده اما از لحاظ مطلوبیت زیرساختی پس از کشورهای سنگاپور و تایلند قرار گرفته است. بر این اساس، این کشور، بایستی؛ با توجه به مزیت کمتر بودن هزینه‌ها به رقابت با سایر کشورهای همجوار در عرصه ژئوتوریسم پردازد و با اتخاذ استراتژی‌های بازنگرانه با حفاظت از پتانسیل‌ها، حمایت فعالان عرصه ژئوتوریسم و اولویت بندی سرمایه‌گذاری به مطلوب‌ترین جاذبه‌ها، در پی بهره‌مندی بیشتر اقتصادی از توسعه ژئوتوریسم باشد.</p>	<p>بررسی وضعیت رقابت پذیری کشور مالزی در میان کشورهای آسه آن در بازار ژئوتوریسم و گردشگری طبیعی</p>	<p>احسان و همکاران (۲۰۱۶)</p>
<p>نتایج تحقیق نشان داد که شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و تکنولوژیکی رابطه مستقیم با پایداری صنعت توریسم این کشور دارد و این عوامل با ایجاد ژئوپارک‌ها می‌تواند وضعیت اقتصادی کشور ترکیه را متحول سازد</p>	<p>بررسی ارزیابی شاخص‌های پایداری و اثرات ناشی از آن در ایجاد ژئوپارک‌ها بر تأثیر آن بر وضعیت اقتصادی کشور ترکیه</p>	<p>بینال (۲۰۱۰)</p>

منبع: تحقیقات اسنادی نگارندگان، ۱۴۰۱

مبانی نظری

کلمه "Tour" از واژه لاتین "Tornus" گرفته شده که به معنای دایره است. کلمه "Tour" به معنای حرکتی دایره‌وار است که در آن فرد از یک نقطه حرکت می‌کند و بعد از طی مسافتی دوباره به مکان اولیه خود برمی‌گردد (Ovreiu et al, 2019: 31). ژئوتوریسم در بریتانیای کبیر در اواخر دهه‌ی ۱۹۹۰، در نخستین کنفرانس ملی تخصصی در شهر بلفاست به رسمیت شناخته شد. این در حالی است که در اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰ این کشور شاهد بازگشایی مراکز گردشگری بر پایه‌ی زمین شناسی همچون مرکز ملی سنگ در ویرکس وورث^۱ بوده است (Warowna et al, 2019). ژئوتوریسم به صورت آشکار در گزارش سال ۲۰۰۳ توسط انجمن صنعت گردشگری آمریکا و نشریه گردشگری جغرافیای ملی معرفی شد (آریافر، ۱۳۸۸: ۳۹). نگرش آن‌ها به این موضوع بسیار عمومی بود و به پیشوند ((ژئو)) در واژه ترکیبی «ژئوتوریسم» با رویکرد جغرافیایی و نه با رویکرد زمین شناسی توجه کرده بودند. در واقع این رویکرد جدید از ژئوتوریسم کاربرد جدیدتری پیدا کرده و مؤلفه‌های ورودی و خروجی چون اجتماعی و فرهنگی را نیز دربرگرفت، این دیدگاه به زودی از سال ۲۰۰۲ به بعد جای خود را به مفهوم تخصصی گردشگری زمین شناسی داد (نکویی صدری، ۱۳۸۸: ۱۷). از ژئوتوریسم تاکنون تعاریف متعددی شده است به واقع ژئوتوریسم در داخل طیفی از تعاریف مختلف قرار می‌گیرد. عزتی می‌گوید: هرگاه که واژه‌ای با پیشوند ژئو به دلایل خاصی و با در نظر گرفتن تحولاتی در مقیاس جهانی مطرح می‌شود اختلاف نظرها در تعریف و تشریح آن هم به طور هم زمان

1. Wirksworth

ظهور می‌کند که اینک شاهد چنین صحنه‌ای هستیم (Dowling and Newsome, 2018:9). ژئوتوریسم شکلی از گردشگری فرهنگی - زیست محیطی است که می‌تواند در منطقه با آثار زمین‌شناسی مهم توسعه یابد و بر اساس حفظ و گسترش میراث زمین‌شناسی می‌باشد (Mero et al, 2018: 2) که در جهان از رشد زیادی برخوردار بوده است و پیش بینی می‌شود که تا دهه‌های دیگر شمار طبیعت‌گردان که اکنون ۷ درصد از کل مسافران جهان را شامل می‌شود به بیش از ۲۰ درصد برسد (Ginting and Febri, 2018:2). ژئوتوریسم یکی از رشته‌های گردشگری وابسته به طبیعت است که به معرفی پدیده‌های زمین‌شناسی به گردشگران با حفظ هویت مکانی آنها می‌پردازد. ژئوتوریسم از علوم مختلف زمین‌شناسی کمک می‌گیرد و علاقه‌مندان به طبیعت و پدیده‌های زمین‌شناسی را برای بازدید از جاذبه‌های زیبای زمین دعوت می‌کند. به طور عام مهمترین عوامل پیدایش ژئوتوریسم که موجب جلب گردشگران به پدیده‌های طبیعی می‌گردد عبارتند از: فرسایش، آتشفشان‌ها، چین خوردگی و گسله‌ها، گنبد‌های نمکی و بلورهای نمکی، تپه‌های مرجانی، اما خالق اصلی پدیده‌های ژئوتوریسم فرسایش می‌باشد مثل فرسایش آبی، بادی و انحلالی. مهمترین منابع و پدیده‌های ژئوتوریسم غارها، دره‌ها، شکستگی‌ها، چشمه‌ها، رودخانه‌ها، ناودیس‌ها و طاق‌دیس‌ها جهت چین خوردگی‌ها، گنبد‌های نمکی، بریدگی‌های ساحلی، جزر ومد، تونل‌ها فسیل‌های برجای مانده، جنگل و پوشش گیاهی، شن‌های روان و اشکال و پدیده‌های مختلف زمین می‌باشد (علیپور و پایدار، ۱۳۹۵: ۴۶ به نقل از اسدی، ۱۳۸۶: ۳۶). توجه به اهداف ژئوتوریسم بیانگر آن است که این نوع از گردشگری می‌تواند منشاء آثار مثبتی چون کارایی و بازدهی اقتصادی، وحدت و یکپارچگی زمین، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای و بین ناحیه‌ای، حفاظت محیط زیست و احیای منابع طبیعی، حفظ هویت ملی و حراست از میراث فرهنگی و رفع محرومیت‌ها بخصوص در مناطق کمتر توسعه یافته و روستایی در راستای برنامه‌ریزی فضایی گردد (دیوسالار و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۲). با وجود این، ژئوتوریسم یکی از گونه‌های گردشگری در الگویی فضایی «گردشگری مبتنی بر طبیعت» محسوب شده که دارای عرضه محصول و بازار تقاضای منحصر به خود می‌باشد و در برگیرنده‌ی بازار هدف خاصی است که در آن گردشگران از حداقل‌های شناخت محیط طبیعی برخوردار می‌باشند.

پس از مطرح شدن توسعه پایدار به عنوان شکل متعالی توسعه، پایداری و الگوی متوازن و همه جانبه برای توسعه در تمام حوزه‌ها نفوذ یافته است (Bram Well & Lane, 1993). صنعت گردشگری به علت ارتباط تنگاتنگ با اکثر حوزه‌های طبیعی و انسانی یکی از بسترهای اصلی اجرای مبحث پایداری در این حوزه است. آنچه در این مبحث اهمیت زیادی دارد، اجرای اصول متعالی توسعه پایدار در بخش گردشگری است که علاوه بر پایداری اجتماعی، محیطی و پویایی اقتصادی، توجه و ممارست در بستر سازی رویکردهای پایدار را در زمینه‌های فرهنگی، سیاسی، طبیعی، اکولوژیکی و تکنولوژیکی نیز می‌طلبد (Tosun, 2001: 596). در واقع، نیاز به ارتباطات مثبت بین جوامع انسانی و رویکردهای پایدار بین کشورها از یک سو و درآمدزایی و شناسایی میراث‌های ارزشمند آنها از سوی دیگر باعث توجه به صنعت توریسم شده است؛ به گونه‌ای که در درجه اول ایجاد ارتباطات مثبت و پایدار بین جوامع در حوزه‌های توریسم نیازمند پایداری در نگرش‌ها و ایدئولوژی

سیاسی حاکم بر جوامع است که با اتخاذ راهکارهای تسهیل کننده و مشوق در این زمینه و همچنین اتخاذ رویکردی منعطف و پایدار در نگرش‌های خود، زمینه‌های پایداری در دیگر ابعاد مؤثر در حوزه توریسم را فراهم می‌آورد (Weber & Chon, 2002). برای شناسایی و برنامه‌ریزی پایداری در حوزه‌های فرهنگی که به ساماندهی خرده فرهنگ‌ها، هویت بخشی و ترویج و تشویق داشته‌های فرهنگ‌های بومی - محلی می‌انجامد و و یا پایداری اجتماعی که به انسجام و وحدت اجتماعی، تشویق و ایجاد فرصت‌های برابر در دسترسی به منابع و امکانات گردشگری و ارتقاء کیفیت زندگی اجتماعی خواهد انجامید و سرانجام پایداری اکولوژیکی که به حفاظت از محیط زیست و دارایی‌های طبیعی و حفظ چشم‌اندازها و بسترهای طبیعی بکر منتهی می‌شود؛ نیازمند سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و منابع و در پی آن درآمدزایی و تولید تقاضای هر یک از آنها هستیم که خود به پایداری اقتصادی منجر خواهد شد (Lei & Wang, 2008: 832). به اعتقاد بانک جهانی، در نگرش پایداری در صنعت توریسم، ضمن شناخت ابعاد مؤثر در پیدایش پایداری در آن، بایست برای برنامه‌ریزی پایداری در آن ابعاد، عامل و معلول یا ابعاد زمینه ساز برای پایداری و رشد دیگر ابعاد را بهتر شناسایی کرد. به اعتقاد این سازمان، ابعاد اجتماعی، فرهنگی و اکولوژیکی در صنعت توریسم در بستر جوامع منتظر شناسایی، روش و تشویق برای نمایش از سوی ابعادی مانند نوع سیاست‌های اتخاذ شده یا ابعاد سیاسی قضیه، ابعاد تکنولوژیکی و سرمایه‌گذاری و ممارست در بهبود وضعیت زیرساخت‌های مربوط به آنها یعنی ابعاد اقتصادی دخیل در این حوزه هستند که در این بین، نقش پایداری در بعد سیاسی و تکنولوژیکی در رشد و شکوفایی و پایداری دیگر ابعاد بسیار اهمیت دارد (Word Bank, 2004).

نخستین بار باتلر^۱ در سال ۱۹۹۶ میلادی مفهوم پایداری و دنبال کردن نگرش‌های پویا و جامع در حوزه‌ها و ابعاد مرتبط با صنعت توریسم را تعریف و تبیین کرد (Hardy Et al., 2002: 478). به اعتقاد باتلر، گردشگر در نمای پایداری حوزه‌ای است که دستیابی به چشم‌انداز توسعه پایدار را با خطر مواجه نکرده؛ بلکه با استفاده از شاخص‌های مکمل؛ جامعیت و پویایی را در مسیر رسیدن به توسعه پایدار آسان کرده است. بنابراین برنامه‌ریزی صنعت گردشگری باید بر مبنای ارتقاء سطح پایداری در تمام حوزه‌های تأثیرگذار باشد (Craick, 1995: 388). به اعتقاد گتز^۲ برنامه‌ریزی توریسم باید ۵ رویکرد اصلی را مورد توجه قرار دهد؛ تقویت گرایی، رویکرد اقتصادی صنعتی مدار، رویکرد فیزیکی - فضایی، رویکرد اجتماعی مدار و رویکرد توسعه پایدار. در جدول شماره ۳ رویکردهای موجود در برنامه توریسم مفروضات و مدل‌ها و روشهای مربوط به آن ذکر شده است.

1. Butler
2. Getz

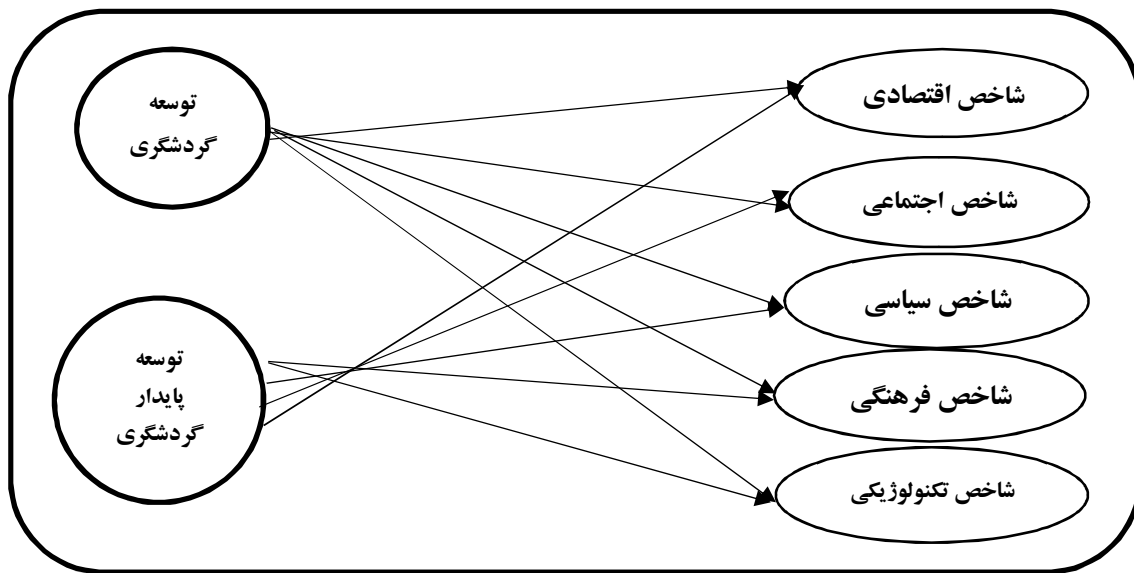
جدول ۳. رویکردهای برنامه‌ریزی در صنعت گردشگری

روش برنامه‌ریزی	مفروضات و ایده‌های مربوط	مثال‌هایی از روش‌های مربوط	چند مثال از مدل‌های مربوط
رویکرد تقویت گرا	<ul style="list-style-type: none"> - گردشگر ذاتا خوب است - گردشگری باید توسعه یابد - منابع طبیعی و فرهنگی باید مورد استفاده قرار گیرد - تعریف توسعه صنعت گردشگر در تجارت و کار جمعی 	<ul style="list-style-type: none"> - تشویق - گسترش روابط اجتماعی - تبلیغ و ترویج - گسترش اهداف رشد و توسعه 	<ul style="list-style-type: none"> - مدل‌های پیش بینی کننده تقاضا
رویکرد اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> - گردشگر با سایر صنایع برابر است - استفاده از گردشگر برای اشتغال و درآمد و غلبه کردن بر تفاوت‌های منطقه ای - تعریف توسعه در صنعت گردشگری به وسیله روش‌های اقتصادی 	<ul style="list-style-type: none"> - تجزیه و تحلیل عرضه و تقاضا - تجزیه و تحلیل هزینه و فایده - همخوانی بازار تولید - محرکه‌های توسعه و تقسیم بازار 	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه‌ریزی پیشرفته گردشگر - انگیزش - آثار اقتصادی - ضریب اقتصادی
رویکرد فیزیکی- فضایی	<ul style="list-style-type: none"> - گردشگر به عنوان مصرف کننده منابع - گردشگر پایه و اساس اکولوژیکی برای توسعه - گردشگر پدیده‌های فضایی - تعریف توسعه گردشگر در شرایط محیطی - حفظ گونه‌های ژنتیکی 	<ul style="list-style-type: none"> - ارزیابی آثار محیطی - مطالعات اکولوژیکی - برنامه‌ریزی منطقه‌ای - مطالعات ادراکی 	<ul style="list-style-type: none"> - روند و الگوهای فضایی - تأثیرات فیزیکی - ریخت شناسی مناطق تفریحی - چشم‌اندازهای توسعه توریسم - کاهش آثار زیان بار محیطی
رویکرد جامعه مدار	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از کنترل محلی - بررسی توسعه متعادل - بررسی جانشین برای توسعه گردشگرانبوه - تعریف توسعه در شرایط فرهنگی- اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه اجتماعی - آگاهی و آموزش - مطالعات رفتاری - بررسی تأثیر اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> - دیدگاه اکولوژیکی از جامعه - ظرفیت‌های اجتماعی موجود - تغییرات رفتاری - افزایش دهنده اجتماعی
رویکرد توسعه پایدار	<ul style="list-style-type: none"> - یکپارچگی تمام حوزه‌های تأثیر گذار در صنعت گردشگر - یکپارچگی گردشگر با فرایند برنامه‌ریزی - محافظت از میراث‌های بشری و تاریخی - حفاظت از منابع اکولوژیکی - وجود برنامه‌ریزی پایدار و همه جانبه نگر 	<ul style="list-style-type: none"> - تبعیت از برنامه‌ریزی استراتژیک - افزایش آگاهی‌های تولید کننده و مصرف کننده - تحلیل سیستم‌ها و اقتصاد سیاسی منعطف - تحلیل انگیزه و حساسی محیطی 	<ul style="list-style-type: none"> - مدل‌های سیستمی در کنار مدل‌های پایدار - منابع به صورت شکل یافته فرهنگی - اکولوژی تجاری متوازن - درک و استنباط سازمانی

منبع: (استعلاجی و الله قلی نژاد، ۱۳۹۰: ۱۳۶)

علم ژئوتوریسم دل‌بستگی افراد بومی را به محیط زندگیشان بیشتر کرده، اقتصادهای کوچک محلی را فعال و ایده‌های جدیدی را پیش روی افراد محلی و بازدید کنندگان قرار می‌دهد. بازدید کنندگان غیر محلی با فرهنگ افراد محلی آشنا شده که این خود عامل مؤثری برای بالا رفتن سطح آگاهی و جذب گردشگران می‌شود.

این در حالی است که در زمینه سنجش پایداری توسعه گردشگری، می‌توان چنین ادعا کرد که ارزیابی به عنوان یک ابزار ضروری برای عملیاتی نمودن مفهوم پایداری به تصمیم‌گیران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا اهداف را مشخص نموده، گزینه‌ها را ارزیابی نمایند، سیاست‌ها را تعیین کنند و سیاست‌ها و اهداف و عملکرد واقعی تطبیق نمایند. برای اجرای مرحله ارزیابی نیاز به شاخص‌های قابل سنجش برای ارزیابی هر یک از معیارهای توسعه پایدار وجود دارد تا بتوان پایداری توسعه را مورد نظارت و ارزیابی قرار داد (ضیایی و عزیزی، ۱۳۹۳: ۵۶). از این رو شاخصها/معیارهای در فرایند اندازه‌گیری پایداری دارای نقش کلیدی هستند، چرا که امروزه به طور معمول این موضوع پذیرفته شده که برای پیوند بین موضوعات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و نشان دادن روابط متقابل قدرت "شاخص‌های پایداری"، ابزار بسیار سودمندی به حساب می‌آیند (رضوانی، ۱۳۸۸: ۱۴۷). با توجه به مسئله پژوهش، مبانی نظری و اصول و رویکردهای آن و همچنین پیشینه تحقیق، مدل مفهومی پژوهش حاضر به صورت شکل (۱) ارائه می‌شود:

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش حاضر، منبع: صبوری و همکاران، ۱۳۹۹: ۶

روش پژوهش

روش شناسی پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی و از نوع هدف کاربردی است. در گردآوری اطلاعات از روش اسنادی (کتابخانه‌ای) و پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری ۴۰۰ نفر از گردشگرانی هستند که از جاذبه‌های ژئوتوریسمی استان گلستان به ویژه گل فشان‌های نفتلیچه، قارنیاریق تپه، اینچه برون شهرستان گمیشان در استان گلستان در سال ۱۴۰۱ بازدید کرده بودند.

حجم نمونه این پژوهش که براساس محاسبه فرمول کوکران ۱۹۷ نفر محاسبه شده است. روش نمونه‌گیری در این تحقیق تصادفی از نوع خوشه‌ای بوده است. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های استنباطی مرتبط با اهداف پژوهش آزمون T دو جمله‌ای، تحلیل رگرسیونی چند متغیره استفاده گردید. در این مرحله، با بررسی مطالعات داخلی پیشینه پژوهش که در حیطه نقش جاذبه‌های ژئوتوریستی در استان گلستان در نواحی روستایی بوده است به منظور تبیین و تأکید بر شاخص‌های پایداری توسعه پایدار گردشگری (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، تکنولوژیکی، اکولوژیکی) صورت گرفته بود؛ پرداخته شد. سپس نحوه سازمان دهی شاخص‌ها مبتنی بر شناخت و تأکید بر شاخص‌های پایداری توسعه پایدار گردشگری (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، تکنولوژیکی، اکولوژیکی) براساس مبانی نظری پژوهش انجام گرفت، به طوری که با توجه به مشابهت و کیفیت شناخت و تحلیل شاخص‌های پایداری توسعه پایدار گردشگری مبتنی بر نظریه‌های موجود در تحقیقات صبوری و همکاران (۱۳۹۹) و علیزاده و همکاران (۱۳۹۲) چارچوب آن (معیارها و شاخص‌ها) مورد استفاده قرار گرفت. که در جدول شماره (۴) می‌توان مشاهده نمود:

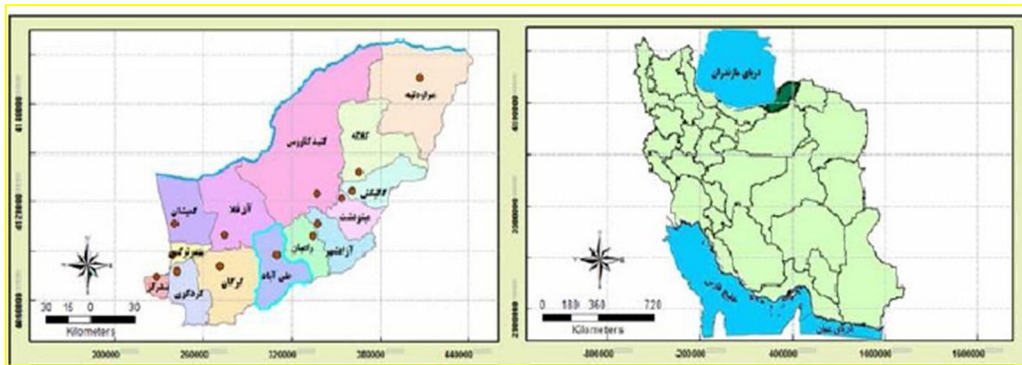
جدول ۴. شاخص‌های اصلی و فرعی مورد استفاده در پژوهش

ردیف	شاخص‌های اصلی	شاخص‌های فرعی
۱	شاخص اقتصادی	میزان اشتغال ایجاد شده در منطقه، میزان توزیع درآمد، میزان هزینه‌های گردشگری برای مدیریت محلی، توجه به میزان تقاضا برای گردشگری
۲	شاخص اجتماعی	میزان خلق فرصت برابر برای رفاه و آسایش اجتماعی، حمایت از انسجام و وحدت اجتماعی، حمایت از ایمنی و سلامت اجتماعی، کمک به ارتقای کیفیت زندگی اجتماعی
۳	شاخص سیاسی	تدوین آیین‌نامه‌های مدون در حوزه گردشگری، تدوین سیاست‌های راهگشا برای مسئولین محلی در مبحث حوزه گردشگری، تدوین سیاست در زمینه برنامه‌ریزی و مدیریت مکانی
۴	شاخص فرهنگی	مدیریت تنوع فرهنگی، شناسایی و سامان دهی فرصت‌های پنهان در حوزه‌ی خرده فرهنگ مکانی، حمایت از ایمنی و سلامت اجتماعی، کمک به ارتقای کیفیت زندگی اجتماعی
۵	شاخص تکنولوژیکی	اتصال به فناوریهای نوین در حوزه گردشگری، حمایت و پشتیبانی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در حوزه گردشگری، پشتیبانی از فناوریهای نوین در ارتباطات ملی و بین‌المللی برای تسهیل در حوزه گردشگری، تجهیز مکان‌های گردشگری به شبکه‌ی ارتباطات نوین، حمایت از پاک‌ی محیط زیست و افزایش زیست پذیری محیطی
۶	شاخص اکولوژیکی	حمایت از پاک‌ی محیط زیست و افزایش زیست پذیری محیطی، جلوگیری از آلاینده‌های آب و هوایی، کاهش میزان آسیب رسانی اکولوژیکی، کاهش استفاده از منابع برگشت ناپذیر
۷	شاخص ژئوتوریسم	استقرار هتل، اقامتگاه و کمپ‌های مناسب، اطلاع رسانی و تبلیغات برای شناساندن جاذبه‌های ژئوتوریستی، وجود مراکز بهداشتی درمانی در مسیر برای مقابله با خطرات احتمالی، بسترسازی فرهنگی و اجتماعی، همکاری و استقبال ساکنین منطقه از گردشگران

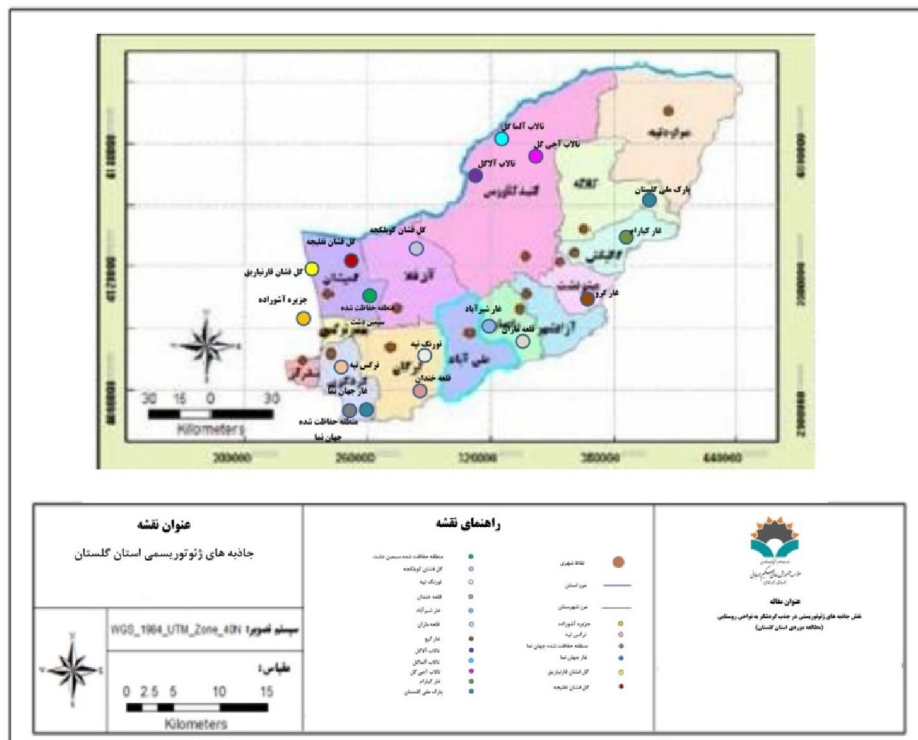
منبع: (صبوری و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰ - علیزاده و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۵۸)

معرفی محدوده مورد مطالعه

استان گلستان بین ۵۳ درجه و ۵۱ دقیقه تا ۵۶ درجه و ۲۱ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۷ دقیقه عرض شمالی در بخش شمالی کشور واقع گردیده است. این استان از شمال به کشور ترکمنستان، از جنوب به استان سمنان، از شرق به استان خراسان شمالی و از غرب به دریای خزر و استان مازندران محدود می‌شود. تعداد شهرستانها، دهستانها و آبادیها استان گلستان متشکل از ۱۴ شهرستان، ۲۷ بخش، ۳۰ شهر، ۶۰ دهستان، ۹۹۶ آبادی مسکونی و ۵۵ آبادی غیرمسکونی می‌باشد.

نقشه ۱- موقعیت جغرافیایی استان گلستان، منبع: مزیدی، ۱۴۰۰: ۵۴

نقشه ۲- نقشه جاذبه‌های ژئوتوریسمی استان گلستان، منبع: ترسیم نگارندگان، ۱۴۰۲

یافته‌ها و نتایج

جدول ۵. ویژگی‌های جمعیت شناختی محدوده مورد مطالعه

جنسیت	درصد فراوانی
مرد	۵۰ / ۳
زن	۴۹ / ۷
جمع	۱۰۰
وضعیت تاهل	درصد فراوانی
متاهلین	۵۳ / ۷
مجردین	۴۶ / ۳
جمع	۱۰۰
سن (گروه سنی)	درصد فراوانی
۱۸ تا ۳۰ سال	۵ / ۱
۳۰ تا ۴۵ سال	۵۴ / ۷
۴۵ تا ۶۵ سال	۴۰ / ۲
جمع	۱۰۰
وضعیت تحصیلی	درصد فراوانی
زیر دیپلم	۶ / ۱
دیپلم	۴۹ / ۷
کارشناسی و بالاتر	۴۴ / ۲
جمع	۱۰۰
وضعیت شغلی	درصد فراوانی
شغل دولتی	٪۴۳
شغل آزاد	٪۲۱
بیکار	٪۲۵
سایر شغل‌ها	٪۱۱
جمع	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق حاضر، ۱۴۰۱

در این مرحله نیز جهت اولویت سنجی هر یک از متغیرها در ارتباط با گردشگری در زمینه‌ی ژئوتوریسم استان گلستان، تمام این شاخص‌ها با استفاده از مقادیر ویژه، انحراف معیار، اختلاف از میانگین مورد بررسی قرار گرفته‌اند و رتبه‌بندی شدند. این معیارها با استفاده از پاسخ‌هایی بود که توسط افراد مورد پرسش قرار گرفته بوده است. همانگونه که در جدول (۶) مربوط به شاخص اقتصادی دیده می‌شود؛ اثر توسعه ژئوتوریسم بر میزان درآمد (۰/۵۴۸)، همچنین توسعه ژئوتوریسم بر ارتقای کیفیت زندگی (۰/۵۲۷) و توسعه ژئوتوریسم بر توجه به میزان تقاضا برای گردشگری (۰/۴۷۸) هر کدام به ترتیب اهمیت بیشترین تا کمترین میزان تأثیر را بر ژئوتوریسم منطقه داشته‌اند.

جدول ۶. میزان اولویت متغیرهای شاخص اقتصادی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف از معیار	مقدار ویژه	شاخص اقتصادی
۴	۰/۰۵۱	۰/۶۸۵	۰/۴۶۹	اثر ژئوتوریسم بر میزان اشتغال
۱	۰/۰۵۵	۰/۷۴۱	۰/۵۴۸	توسعه ژئوتوریسم بر میزان توزیع درآمد
۵	۰/۰۵۰	۰/۶۶۸	۰/۴۴۶	توسعه ژئوتوریسم بر میزان هزینه‌های گردشگری
۳	۰/۰۵۲	۰/۶۹۲	۰/۴۷۴	توسعه ژئوتوریسم بر توجه به میزان تقاضا برای گردشگری
۲	۰/۰۵۴	۰/۷۲۶	۰/۵۲۷	توسعه ژئوتوریسم بر ارتقای کیفیت زندگی
۶	۰/۰۴۵	۰/۵۹۸	۰/۳۵۷	توسعه ژئوتوریسم بر بستر سازی فرهنگی

مأخذ: نگارندگان

در رابطه با شاخص اجتماعی نیز ژئوتوریسم و اثر آن بر رفاه و آسایش اجتماعی (۰/۶۵۹)، همچنین ژئوتوریسم و اثر آن بر حمایت از ایمنی و سلامت اجتماعی (۰/۵۵۱)، ژئوتوریسم بر انسجام و وحدت اجتماعی (۰/۵۳۵) نیز هر یک به ترتیب بیشترین و کمترین اهمیت را در رابطه با توسعه این صنعت در منطقه مورد مطالعه داشته‌اند (جدول ۷).

جدول ۷. میزان اولویت متغیرهای شاخص اجتماعی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف از معیار	مقدار ویژه	شاخص اجتماعی
۱	۰/۰۳۱	۰/۸۱۲	۰/۶۵۹	توسعه ژئوتوریسم بر میزان خلق فرصت برابر برای رفاه و آسایش- اجتماعی
۳	۰/۰۵۵	۰/۷۳۲	۰/۵۳۵	توسعه ژئوتوریسم بر حمایت از انسجام و وحدت اجتماعی
۲	۰/۰۵۶	۰/۷۴۳	۰/۵۵۱	توسعه ژئوتوریسم بر حمایت از ایمنی و سلامت اجتماعی

مأخذ: نگارندگان

در ادامه و در زمینه بررسی شاخص فرهنگی در منطقه نیز نشان می‌دهد که شاخص‌های توسعه ژئوتوریسم بر مدیریت تنوع فرهنگی (۰/۴۶۷)، ژئوتوریسم و اثر آن بر ساماندهی فرصت‌های پنهان در حوزه خرده‌فرهنگ‌های مکانی با (۰/۵۴۹)، توسعه ژئوتوریسم بر حمایت از ایمنی و سلامت اجتماعی (۰/۴۰۹)، توسعه ژئوتوریسم بر کمک به ارتقای زندگی اجتماعی (۰/۵۳۲) نیز هر یک به ترتیب بیشترین و کمترین اهمیت را در رابطه با توسعه این صنعت در منطقه مورد مطالعه داشته‌اند (جدول ۸)

جدول ۸. میزان اولویت متغیرهای شاخص فرهنگی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف از معیار	مقدار ویژه	شاخص فرهنگی
۳	۰/۰۵۱	۰/۶۸۴	۰/۴۶۷	توسعه ژئوتوریسم بر مدیریت تنوع فرهنگی
۱	۰/۰۵۵	۰/۷۴۱	۰/۵۴۹	توسعه ژئوتوریسم بر شناسایی و سامان دهی فرصت‌های پنهان در حوزه‌ی خرده فرهنگ مکانی
۴	۰/۰۴۸	۰/۶۴۰	۰/۴۰۹	توسعه ژئوتوریسم بر حمایت از ایمنی و سلامت اجتماعی
۲	۰/۰۵۵	۰/۷۲۹	۰/۵۳۲	توسعه ژئوتوریسم بر کمک به ارتقای زندگی اجتماعی

مأخذ: نگارندگان

در زمینه بررسی شاخص سیاسی در منطقه نیز نشان می‌دهد که مقادیر ویژه شاخص‌های توسعه ژئوتوریسم بر تدوین آیین نامه‌های مدون در حوزه گردشگری با (۰/۵۱۵)، توسعه ژئوتوریسم بر تدوین سیاست‌های راهگشا برای مسئولین محلی (۰/۴۰۴)، توسعه ژئوتوریسم بر تدوین سیاست در زمینه برنامه‌ریزی و مدیریت مکانی (۰/۵۶۳) نیز دارا می‌باشد که شاخص‌های توسعه ژئوتوریسم بر تعدیل سیاست‌ها در زمینه برنامه‌ریزی و مدیریت مکانی بالاترین میزان اهمیت با مقدار (۰/۵۶۳) را دارا می‌باشد و شاخص توسعه توریسم بر تدوین سیاست‌های راهگشا برای مسئولین محلی (۰/۴۰۴) کمترین مقدار را در این بررسی دارا می‌باشد (جدول ۹).

جدول ۹. میزان اولویت متغیرهای شاخص سیاسی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف از معیار	مقدار ویژه	شاخص سیاسی
۲	۰/۰۵۴	۰/۷۱۸	۰/۵۱۵	توسعه ژئوتوریسم بر تدوین آیین نامه‌های مدون در حوزه گردشگری
۳	۰/۰۴۸	۰/۶۳۶	۰/۴۰۴	توسعه ژئوتوریسم بر تدوین سیاست‌های راهگشا برای مسئولین محلی
۱	۰/۰۵۶	۰/۷۵۰	۰/۵۶۳	توسعه ژئوتوریسم بر تدوین سیاست در زمینه برنامه‌ریزی و مدیریت مکانی

مأخذ: نگارندگان

بررسی شاخص‌های تکنولوژیکی در پژوهش حاضر نشان می‌دهد که مقادیر شاخص‌های توسعه ژئوتوریسم بر اتصال به فناوری‌های نوین در حوزه گردشگری (۰/۴۷۲)، توسعه ژئوتوریسم بر حمایت و پشتیبانی از فناوری اطلاعات و ارتباطات (۰/۴۶۱)، توسعه ژئوتوریسم بر پشتیبانی از فناوری‌های نوین در ارتباطات ملی و بین‌المللی برای تسهیل در حوزه گردشگری (۰/۵۱۵)، توسعه ژئوتوریسم بر تجهیز مکان‌های گردشگری به شبکه‌ی ارتباطات نوین (۰/۴۹۱) به‌دست آمده است که در این میان شاخص توسعه ژئوتوریسم از نظر فناوری‌های نوین در ارتباطات‌های ملی و بین‌المللی در تسهیل در حوزه گردشگری با مقادیر (۰/۵۱۵) بالاترین میزان اهمیت را در این زمینه برخوردار بوده است در مقابل

شاخص توسعه ژئوتوریسم بر حمایت و پشتیبانی از فناوری ارتباطات و ارتباطات (۰/۴۶۱) کمترین مقدار اهمیت را دارا می‌باشد. (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. میزان اولویت متغیرهای شاخص تکنولوژیکی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف از معیار	مقدار ویژه	شاخص تکنولوژیکی
۳	۰/۰۵۱	۰/۶۷۸	۰/۴۷۲	توسعه ژئوتوریسم بر اتصال به فناوریهای نوین در حوزه گردشگری
۴	۰/۰۵۱	۰/۶۷۹	۰/۴۶۱	توسعه ژئوتوریسم بر حمایت و پشتیبانی از فناوری اطلاعات و ارتباطات
۱	۰/۰۵۴	۰/۷۱۸	۰/۵۱۵	توسعه ژئوتوریسم بر پشتیبانی از فناوریهای نوین در ارتباطات ملی و بین‌المللی برای تسهیل در حوزه گردشگری
۲	۰/۰۵۲	۰/۷۰۱	۰/۴۹۱	توسعه ژئوتوریسم بر تجهیز مکانهای گردشگری به شبکه‌ی ارتباطات نوین

مأخذ: نگارندگان

بررسی شاخص‌های اکولوژیکی در زمینه‌ی ژئوتوریسم در منطقه مورد مطالعه نشان داد که مقادیر شاخص‌های توسعه ژئوتوریسم بر حمایت از پاک‌ی محیط زیست (۰/۴۹۵)، توسعه ژئوتوریسم بر جلوگیری از آلاینده‌های آب و هوایی (۰/۵۷۴)، توسعه ژئوتوریسم بر کاهش میزان آسیب‌رسانی اکولوژیکی (۰/۵۲۹)، توسعه ژئوتوریسم بر کاهش استفاده از منابع برگشت‌ناپذیر (۰/۴۶۹) به‌دست آمده است که از میان شاخص‌های سنجیده شده، شاخص توسعه ژئوتوریسم بر جلوگیری از آلاینده‌های آب و هوایی با مقدار (۰/۵۷۴) بالاترین میزان اهمیت و شاخص توسعه ژئوتوریسم بر کاهش استفاده از منابع برگشت‌ناپذیر با مقدار (۰/۴۶۹) کمترین میزان اهمیت را بر توسعه ژئوتوریسم نشان داده است. (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. میزان اولویت متغیرهای شاخص اکولوژیکی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف از معیار	مقدار ویژه	شاخص اکولوژیکی
۳	۰/۰۵۳	۰/۷۰۴	۰/۴۹۵	توسعه ژئوتوریسم بر حمایت از پاک‌ی محیط زیست
۱	۰/۰۵۷	۰/۷۵۷	۰/۵۷۴	توسعه ژئوتوریسم بر جلوگیری از آلاینده‌های آب و هوایی
۲	۰/۰۵۴	۰/۷۲۸	۰/۵۲۹	توسعه ژئوتوریسم بر کاهش میزان آسیب‌رسانی اکولوژیکی
۴	۰/۰۵۱	۰/۶۸۵	۰/۴۶۹	توسعه ژئوتوریسم بر کاهش استفاده از منابع برگشت‌ناپذیر

مأخذ: نگارندگان

مقادیر مربوط به شاخص‌های توسعه ژئوتوریسم در منطقه مورد مطالعه را نشان می‌دهد، همانگونه که در جدول مشاهده می‌شود شاخص توسعه ژئوتوریسم بر استقرار هتل، اقامتگاه و کمپهای مناسب با مقدار (۰/۴۷۴)، شاخص توسعه ژئوتوریسم بر اطلاع‌رسانی و تبلیغات برای شناساندن

جاذبه‌های ژئوتوریستی (۰/۶۵۹) و شاخص توسعه ژئوتوریسم بر وجود مراکز بهداشتی درمانی در مسیر (۰/۵۵۱) به دست آمده است. به طوری که در ارتباط با توسعه ژئوتوریسم در منطقه شاخص توسعه ژئوتوریسم بر اطلاع رسانی و تبلیغات برای شناساندن جاذبه‌های ژئوتوریستی بالاترین میزان و مقدار ویژه (۰/۶۵۹) را به خود اختصاص داده است و شاخص توسعه ژئوتوریسم بر استقرار هتل، اقامتگاه و کمپهای مناسب کمترین مقدار یعنی (۰/۴۷۸) را به خود اختصاص داده است. (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. میزان اولویت متغیرهای شاخص توسعه‌ی ژئوتوریسم

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف از معیار	مقدار ویژه	شاخص توسعه ژئوتوریسم
۳	۰/۰۵۲	۰/۶۹۲	۰/۴۷۸	توسعه ژئوتوریسم بر استقرار هتل، اقامتگاه و کمپهای مناسب
۱	۰/۰۶۱	۰/۸۱۲	۰/۶۵۹	توسعه ژئوتوریسم بر اطلاع رسانی و تبلیغات برای شناساندن جاذبه‌های ژئوتوریستی
۲	۰/۰۵۶	۰/۷۴۳	۰/۵۵۱	توسعه ژئوتوریسم بر وجود مراکز بهداشتی درمانی در مسیر

مأخذ: نگارندگان

در این قسمت از تجزیه و تحلیل پژوهش حاضر به بررسی مقادیر ویژه درصد واریانس، مقادیر ویژه و همچنین درصد واریانس تجمعی هر یک از شاخص‌ها در ارتباط با ژئوتوریسم منطقه مورد مطالعه پرداخته شد. همانگونه که در (جدول ۱۳) مشاهده می‌شود، شاخص‌های اقتصادی با میزان مقدار ویژه (۰/۵۲۷)، شاخص‌های اجتماعی با مقدار (۰/۵۵۱)، شاخص‌های فرهنگی با مقدار (۰/۴۰۹)، شاخص‌های سیاسی با مقدار (۰/۵۶۳)، شاخص‌های تکنولوژیکی با مقدار (۰/۴۹۱)، شاخص‌های اکولوژیکی با مقدار (۰/۴۷۸) و شاخص‌های توسعه ژئوتوریسم با میزان مقدار (۰/۵۳۵) به دست آمده است. به طوری که از میان شاخص‌های فوق شاخص‌های سیاسی با مقدار (۰/۵۶۳) بالاترین میزان مقدار ویژه را در برمی‌گیرد. در این رابطه می‌توان بالاترین پایداری ژئوتوریسم در منطقه را در این شاخص متمرکز کرد. بعد از آن شاخص‌های توسعه ژئوتوریسم با مقدار (۰/۵۳۵) و شاخص اجتماعی با مقدار (۰/۵۵۱) هر یک بالاترین مقدار را در زمینه توسعه ژئوتوریسم و اثر آن در جذب گردشگر در منطقه مورد مطالعه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۱۳. میزان میانگین و واریانس ابعاد تأثیر گذار بر ژئوتوریسم

شاخص‌ها	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد واریانس تجمعی
شاخص اقتصادی	۰/۵۲۷	۰/۰۴۰۷۷	۰/۰۴۰۷۷
شاخص اجتماعی	۰/۵۵۱	۰/۰۴۱۰۱	۰/۰۸۱۷۸
شاخص فرهنگی	۰/۴۰۹	۰/۰۳۹۵۹	۰/۱۲۱۳۷
شاخص سیاسی	۰/۵۶۳	۰/۰۴۱۱۳	۰/۱۶۲۵
شاخص تکنولوژیکی	۰/۴۹۱	۰/۰۴۰۴۱	۰/۲۰۲۹۱

۰/۲۴۳۱۹	۰/۰۴۰۲۸	۰/۴۷۸	شاخص اکولوژیکی
۰/۲۸۴۰۴	۰/۰۴۰۸۵	۰/۵۳۵	شاخص توسعه ژئوتوریسم

مأخذ: نگارندگان

برازش T تحلیل آماری بر روی شاخص‌های پژوهش حاضر را نشان می‌دهند، همانگونه که در (جدول ۱۴) مشاهده می‌شود، شاخص اقتصادی با مقدار (۴/۵۱۷)، شاخص اجتماعی با مقدار (۳/۶۰۶)، شاخص فرهنگی با مقدار (۴/۷۷۷)، شاخص سیاسی با مقدار (۶/۳۶۳)، شاخص تکنولوژیکی با مقدار (۲/۲۲۹)، شاخص اکولوژیکی با مقدار (۳/۴۴۷) و در نهایت شاخص توسعه ژئوتوریسم با مقدار (۳/۷۶۷) به دست آمده است. از بین شاخص‌های مورد سنجش در پژوهش فوق، شاخص تکنولوژیکی با مقدار (۲/۲۲۹) کمترین مقدار را در زمینه جذب گردشگر در ارتباط با جاذبه‌های ژئوتوریسم در منطقه را به خود اختصاص داده است و شرایط مناسبی را به لحاظ جذب گردشگر در این منطقه ندارد.

جدول ۱۴. آماره آزمون T جهت میزان اولویت شاخص‌های ژئوتوریسم در جذب گردشگر

۲/۰۹						شاخص‌ها
با ۹۵٪ اطمینان						
معناداری	بیشترین	کمترین	اختلاف از میانگین	df	T	
۰/۰۰۰	۰/۳۵	۰/۱۴	۰/۲۴۵	۱۷۸	۴/۵۱۷	شاخص اقتصادی
۰/۰۱۰	۰/۲۵	۰/۰۴	۰/۱۴۵	۱۷۸	۳/۶۰۶	شاخص اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۳۲	۰/۱۳	۰/۲۲۸	۱۷۸	۴/۷۷۷	شاخص فرهنگی
۰/۰۰۰	۰/۴۷	۰/۲۵	۰/۳۵۷	۱۷۸	۶/۳۶۳	شاخص سیاسی
۰/۰۲۷	۰/۲۲	۰/۰۱	۰/۱۱۷	۱۷۸	۲/۲۲۹	شاخص تکنولوژیکی
۰/۰۰۱	۰/۲۸	۰/۰۸	۰/۱۷۸	۱۷۸	۳/۴۴۷	شاخص اکولوژیکی
۰/۰۰۰	۰/۳۱	۰/۰۱۰	۰/۲۰۶	۱۷۸	۳/۷۶۷	شاخص توسعه ژئوتوریسم

مأخذ: نگارندگان

در ادامه جهت شناخت اثرات مستقیم و غیرمستقیم هر یک از شاخص‌های پایداری که نقش مهمی در توسعه ژئوتوریسم در منطقه تأثیر دارد از آزمون برازش رگرسیونی استفاده شده است. به طوری که شاخص اقتصادی با میزان (۰/۱۷۷)، شاخص اجتماعی با میزان (۰/۱۱۴)، شاخص فرهنگی با مقدار (۰/۲۷۴)، شاخص سیاسی با مقدار (۰/۱۸۸)، شاخص تکنولوژیکی با مقدار (۰/۰۸۱)، شاخص اکولوژیکی با مقدار (۰/۱۸۶) و شاخص توسعه ژئوتوریسم (۰/۰۶۳) برآورد شده است. این در حالی است که شاخص فرهنگی با مقدار (۰/۲۷۴) و شاخص سیاسی با مقدار (۰/۱۸۸) بالاترین تأثیر را در جذب گردشگر ژئوتوریسم منطقه داشته‌اند. (جدول ۱۵).

جدول ۱۵. برازش رگرسیونی چند متغیره تأثیر شاخص‌های ژئوتوریسم در جذب گردشگری

شاخص‌ها	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	
	B	خطای B	بتا	T
شاخص اقتصادی	۰/۱۵۱	۰/۲۶۷	۰/۱۷۷	۰/۵۶۵
شاخص اجتماعی	۰/۱۱۵	۰/۰۷۰	۰/۱۱۴	۱/۶۵۱
شاخص فرهنگی	۰/۰۱۶	۰/۰۶۸	۰/۲۷۴	۳/۹۹۵
شاخص سیاسی	۰/۰۱۶	۰/۰۸۰	۰/۱۸۸	۲/۶۸۸
شاخص تکنولوژیکی	۰/۰۷۹	۰/۰۶۶	۰/۰۸۱	۱/۲۰۹
شاخص اکولوژیکی	۰/۱۹۴	۰/۰۷۰	۰/۱۸۶	۲/۲۵۸
شاخص توسعه ژئوتوریسم	۰/۰۷۶	۰/۰۸۶	۰/۰۶۳	۰/۸۶۹

مأخذ: نگارندگان

در ادامه و پس از مشخص شدن تأثیر مستقیم شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی، اکولوژیکی و توسعه ژئوتوریسم بر جذب گردشگر در نواحی روستایی استان گلستان با استفاده از میزان بتای به دست آمده، برای محاسبه تأثیر غیر مستقیم شاخص‌های پژوهش تک‌تک شاخص‌ها به عنوان متغیر وابسته وارد مدل تحلیلی شده و تمام راه‌های مرتبط با اثر غیرمستقیم هر متغیر مستقل بر متغیر وابسته‌های میانی در همدیگر ضرب و نتیجه این تأثیرها با هم جمع شدند (جدول ۱۶).

جدول ۱۶. تأثیرات مستقیم، غیر مستقیم و کلی شاخص‌های ژئوتوریسم در جذب گردشگر

شاخص‌ها	تأثیرات		
	مستقیم	غیرمستقیم	اثر کلی
شاخص اقتصادی	-	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷
شاخص اجتماعی	۰/۱۱۴	۰/۰۶۰	۰/۱۷۴
شاخص فرهنگی	۰/۲۷۴	۰/۰۷۸	۰/۳۵۲
شاخص سیاسی	۰/۱۸۸	۰/۰۹۰	۰/۲۷۸
شاخص تکنولوژیکی	۰/۰۸۱	۰/۰۵۶	۰/۱۳۷
شاخص اکولوژیکی	۰/۱۸۶	۰/۰۹۰	۰/۲۷۶
شاخص توسعه ژئوتوریسم	۰/۰۶۳	۰/۰۴۶	۰/۱۰۹

مأخذ: نگارندگان

در مرحله پایانی پژوهش حاضر و برای پیش بینی جذب گردشگر در زمینه ژئوتوریسم در نواحی روستایی در استان گلستان به وسیله شاخص‌های منتخب در تحقیق، از آزمون برازش میانگین و انحراف معیار استاندارد از شاخص‌ها استفاده شد. به این صورت که شاخص‌های منتخب (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، تکنولوژیکی، اکولوژیکی، توسعه ژئوتوریسم) به عنوان متغیر مستقل و مجموع شاخص‌ها به نام شاخص توسعه ژئوتوریسم به عنوان متغیر وابسته وارد مدل تحلیل تشخیص

داده شد. به طوری که نتایج حاصل از این مدل نشان داد که شاخص اقتصادی با میانگین (۲/۳۰)، شاخص اجتماعی با میانگین (۲/۲۳)، شاخص فرهنگی با میانگین (۲/۳۲)، شاخص سیاسی با میانگین (۲/۴۵)، شاخص تکنولوژیکی با میانگین (۲/۲۱)، شاخص اکولوژیکی (۲/۲۷) و شاخص توسعه ژئوتوریسم با میانگین (۲/۳۰) به دست آمده است، بر این اساس شاخص فرهنگی با میانگین (۲/۳۲) و شاخص سیاسی با میانگین (۲/۴۵) دارای بیشترین میزان میانگین را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۱۷).

جدول ۱۷. میانگین و انحراف معیار شاخص‌های ژئوتوریسم

شاخص‌ها	وزن‌های کسب شده		میزان میانگین	میزان انحراف از معیار
	وزن اکتسابی	وزن غیر اکتسابی		
شاخص اقتصادی	۱۵	۱۳	۲/۳۰	۰/۷۲۶
شاخص اجتماعی	۱۰	۱۵	۲/۲۳	۰/۷۴۳
شاخص فرهنگی	۸	۱۶	۲/۳۲	۰/۶۴
شاخص سیاسی	۸	۱۴	۲/۴۵	۰/۷۵
شاخص تکنولوژیکی	۹	۱۷	۲/۲۱	۰/۷۰۱
شاخص اکولوژیکی	۱۸	۱۲	۲/۲۷	۰/۶۹۲
شاخص توسعه ژئوتوریسم	۱۲	۱۶	۲/۳۰	۰/۷۳۲

مأخذ: نگارندگان

در نتیجه نهایی به دست آمده از مدل تحلیل تشخیص مشاهده می‌شود، که با توجه به میزان پیش‌بینی کلی به دست آمده از شاخص‌های مطرح شده، شاخص اقتصادی با میزان (۰/۲۲۸)، شاخص اجتماعی با میزان (۰/۱۲۷)، شاخص فرهنگی با میزان (۰/۵۸۹)، شاخص سیاسی با میزان (۰/۷۷۸)، شاخص تکنولوژیکی (۰/۲۳۷)، شاخص اکولوژیکی با میزان (۰/۴۵۴) به دست آمده است. این در حالی است که از میان شاخص‌های تأثیرگذار بر توسعه ژئوتوریسم منطقه، شاخص فرهنگی با میزان (۰/۵۸۹) و شاخص سیاسی با میزان (۰/۷۷۸) نسبت به سایر شاخص‌های مورد بررسی در زمینه پایداری توسعه ژئوتوریسم و جذب گردشگر در نواحی استان گلستان اهمیت به سزایی دارد. این در حالی است که مدل تحلیل با توجه به مقدار ویژه به دست آمده (۵۷/۴۰) درصد در تشخیص میزان پیش‌بینی پایداری توسعه گردشگری بر مبنای جاذبه‌های ژئوتوریسمی را دارا می‌باشد و نسبت به سایر شاخص در حد متوسط توانسته موفق عمل کند. (جدول ۱۸)

جدول ۱۸. آزمون تحلیل تشخیص برای پیش بینی شاخص‌های ژئوتوریسم

شاخص‌ها	میزان لامبدای ویلکز	درصد واریانس کلی	مقدار ویژه	میزان پیش بینی کلی	معنا داری
شاخص اقتصادی	۰/۱۳۶	۵۷/۴۰	۰/۵۰۷	۰/۲۲۸	۰/۰۰۲
شاخص اجتماعی				۰/۱۲۷	۰/۰۰۰
شاخص فرهنگی				۰/۵۸۹	۰/۰۰۰
شاخص سیاسی				۰/۷۷۸	۰/۰۰۱
شاخص تکنولوژیکی				۰/۲۳۷	۰/۰۰۰
شاخص اکولوژیکی				۰/۴۵۴	۰/۰۰۳

مأخذ: نگارندگان

نتیجه گیری

در این پژوهش باتوجه به پرسشنامه پر شده توسط گردشگران داخلی و خارج از استان گلستان در قالب جامعه آماری و حجم نمونه، ۶ شاخص در زمینه‌های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اکولوژیکی، تکنولوژیکی و توسعه‌ی ژئوتوریسم) با زیر شاخص‌های مرتبط با هر کدام از شاخص‌ها مورد سنجش قرار گرفت و از این طریق وضعیت توسعه ژئوتوریسم در زمینه جذب گردشگر در نواحی روستایی از طریق جاذبه‌های ژئوتوریسمی مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفت.

برای دستیابی به اهداف پژوهش به تعیین اولویت‌های در شاخص‌های مؤثر در توسعه ژئوتوریسم در نواحی روستایی استان گلستان پرداخته شد. آنگاه با توجه به شاخص‌های منتخب پژوهش از دیدگاه افراد از آزمون T دوجمله‌ای استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد که از نظر افراد پایداری شاخص اجتماعی به ویژه تأکید بر زیر شاخص (توسعه ژئوتوریسم بر میزان خلق فرصت برابر برای رفاه و آسایش اجتماعی) به جهت برخورداری از اختلاف میانگین کم و همچنین مقدار ویژه بالا (۰/۶۵۹) بیشتر از بقیه شاخص‌ها می‌تواند بستر سازی مناسبی در توسعه ژئوتوریسم در نواحی روستایی در استان گلستان داشته باشد. از نظر افراد مورد پرسش قرار گرفته، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در زمینه این شاخص بهتر از بقیه شاخص‌ها می‌تواند معرف بعد پایداری توسعه ژئوتوریسم در نواحی روستایی در استان گلستان را ترسیم نمود و در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری در منطقه کمک شایانی می‌تواند کند. همچنین برای تعیین میزان تأثیر مستقیم و غیرمستقیم شاخص‌های منتخب در پژوهش و در راستای توسعه ژئوتوریسم بر جذب گردشگر در نواحی روستایی استان گلستان از آزمون برازش رگرسیونی استفاده شد، نتایج این مرحله از تحلیل نشان داد که شاخص اقتصادی با تأثیر کلی (۰/۰۶۷)، شاخص اجتماعی با تأثیر کلی (۰/۱۷۴)، شاخص فرهنگی با تأثیر کلی (۰/۳۵۲)، شاخص سیاسی با تأثیر کلی (۰/۲۷۸)، شاخص تکنولوژیکی با تأثیر کلی (۰/۱۳۷)، شاخص اکولوژیکی با تأثیر کلی (۰/۲۷۶) و شاخص توسعه توریسم با تأثیر کلی (۰/۱۰۹) به دست آمده است و این نشان دهنده آن است که تمام شاخص‌های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اکولوژیکی، توسعه ژئوتوریسم و تکنولوژیکی) با توجه به میزان ضرایب بتا و

معناداری به دست آمده بر جذب گردشگر در زمینه‌ی صنعت ژئوتوریسم استان گلستان تأثیر مستقیم و فقط شاخص‌های توسعه‌ی ژئوتوریسم و تکنولوژیکی به علت ضرایب بتای کم و عدد معناداری دارای اثر کم در ژئوتوریسم استان گلستان دارند.

همچنین در ادامه برای پیش بینی جذب گردشگر در زمینه ژئوتوریسم در نواحی روستایی در استان گلستان به وسیله شاخص‌های منتخب در پژوهش، از آزمون برازش میانگین و انحراف معیار استاندارد از شاخص‌ها استفاده شد. نتایج حاصل از این مدل نشان داد که شاخص اقتصادی با میانگین (۲/۳۰)، شاخص اجتماعی با میانگین (۲/۲۳)، شاخص فرهنگی با میانگین (۲/۳۲)، شاخص سیاسی با میانگین (۲/۴۵)، شاخص تکنولوژیکی با میانگین (۲/۲۱)، شاخص اکولوژیکی (۲/۲۷) و شاخص توسعه ژئوتوریسم با میانگین (۲/۳۰) به دست آمده است، براین اساس شاخص فرهنگی با میانگین (۲/۳۲) و شاخص سیاسی با میانگین (۲/۴۵) دارای بیشترین میزان میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. این درحالی است که نتیجه نهایی از این مدل نشان می‌دهد که با توجه به میزان پیش‌بینی کلی به‌دست آمده از شاخص‌های مطرح شده، شاخص اقتصادی با میزان (۰/۲۲۸)، شاخص اجتماعی با میزان (۰/۱۲۷)، شاخص فرهنگی با میزان (۰/۵۸۹)، شاخص سیاسی با میزان (۰/۷۷۸)، شاخص تکنولوژیکی (۰/۲۳۷)، شاخص اکولوژیکی با میزان (۰/۴۵۴) به‌دست آمده است. این درحالی است که از میان شاخص‌های تأثیرگذار بر توسعه ژئوتوریسم منطقه، شاخص فرهنگی با میزان (۰/۵۸۹) و شاخص سیاسی با میزان (۰/۷۷۸) نسبت به سایر شاخص‌های مورد بررسی در زمینه پایداری توسعه ژئوتوریسم و جذب گردشگر در نواحی استان گلستان اهمیت به‌سزایی دارد. این درحالی است که مدل تحلیل با توجه به مقدار ویژه به دست آمده (۵۷/۴۰) درصد در تشخیص میزان پیش‌بینی پایداری توسعه گردشگری بر مبنای جاذبه‌های ژئوتوریسمی را دارا می‌باشد و نسبت به سایر شاخص در حد متوسط توانسته موفق عمل کند. بنابراین و با توجه به مطالب مربوط به پیشینه تحقیق و تطبیق این نتیجه با اصول و رویکردهای مطرح شده در مبانی نظری، نشان داده است که نتیجه این تحقیق با نتایج حاصل از تحقیقات صبوری و همکاران (۱۳۹۹)، دلشاد و همکاران (۱۳۹۷)، علیزاده و همکاران (۱۳۹۲) و بینال (۲۰۱۰) همسو می‌باشد.

پیشنهادهای راهبردی

- ✓ ایجاد فرصت‌های شغلی و امنیت اقتصادی در روستاها (به لحاظ ارتباط مؤثر شاخص‌های توسعه ژئوتوریسمی در زمینه‌ی توسعه گردشگری در نواحی روستایی، متنوع سازی زندگی روستائیان و کاهش مهاجرت از نواحی روستایی).
- ✓ بالا بردن درآمد روستائیان و افزایش امید به زندگی در روستائیان در جهت توسعه و پویایی نواحی روستایی در راستای توسعه ابعاد مختلف گردشگری.
- ✓ اولویت دادن به ساکنان و مردم محلی از طریق مشارکت همه جانبه برای توسعه گردشگری در نواحی روستایی با تأکید بر ژئوتوریسم و توزیع درآمدهای ناشی از آن بین ساکنان محلی.
- ✓ ایجاد بازار رقابتی و حذف سیاست‌های حمایتی از برخی بخش‌های دولتی و عمومی.

- ✓ تشویق و آموزش ساکنان منطقه برای حفظ آداب و رسوم و فرهنگ بومی خود در برابر تغییرات فرهنگی ناشی از ورود گردشگران غیر بومی.
- ✓ تهیه بروشورها و نقشه‌هایی از مراکز دیدنی و تفریحی و سیاحتی و قرار دادن آنها در فضای مجازی.
- ✓ برنامه‌ریزی برای کاهش آثار منفی توسعه گردشگری به ویژه در زمینه زیست محیطی.
- ✓ حفاظت منطقه از پسماندها و پسابهای ایجاد شده توسط گردشگران و جوامع محلی با ترویج برنامه‌های آموزشی جهت جذب مشارکتهای هرچه بیشتر گردشگران و جوامع محلی در حفاظت از نواحی گردشگری منطقه.

منابع و مأخذ:

- ۱- احمدی، ع. ۱۴۰۰. تحلیل اثرگذاری توان ژئوتوریستی دریاچه زریوار بر اقتصاد نواحی روستایی پیرامون، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال یازدهم، شماره سوم (پیاپی ۴۱)، صص ۹۷-۱۲۲.
- ۲- استعلاجی، ع، اله قلی نژاد، م. ۱۳۹۰. برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری مطالعه موردی: (سرعین و روستاهای اطراف)، فصلنامه جغرافیا، شماره ۳۰، صص ۱۴۴-۱۲۹.
- ۳- اربابی سبزواری، آ. ۱۳۹۳. ارزیابی پتانسیل های ژئوتوریسم و پایداری در توسعه پایدار (مطالعه موردی: سراب دربند شهر صحنه). مجله جغرافیای طبیعی، ۷(۲۶)، ۸۶-۶۵.
- ۴- اکبری سامانی، ن؛ بدری، س.ع؛ سلمانی، م. ۱۳۹۲. ارزیابی گردشگری پایدار روستایی مورد شناسی: بخش سامان- شهرستان شهرکرد، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری منطقه ای، دوره ۳، شماره ۹ - شماره پیاپی ۹، صص ۴۸-۲۹.
- ۵- امیرعزیدی، ط. ۱۳۹۰. بررسی توانمندیهای اقتصادی و طبیعی ژئوپارک قشم (مدل تحلیل SWOT)، همایش ملی قشم و چشم انداز آینده، قشم
<https://civilica.com/doc/163193>
- ۶- آریافر، ک. ۱۳۸۸. امکان سنجی تأسیس ژئوپارک در استان لرستان با استفاده از روش AHP، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین، دانشکده معماری و عمران شهرسازی. صص ۳۰-۱.
- ۷- اسدی، ن، و زارع، م. ۱۳۸۶. جاذبه های گردشگری ژئوتوریسم گنبد های نمکی، سومین همایش فرهنگی گردشگری خلیج فارس. صص ۱۱۱-۸۵
- ۸- پاپلی یزدی، م، سقایی، م. ۱۳۸۵. گردشگری؛ ماهیت و مفاهیم، تهران، انتشارات سمت.
- ۹- دلشاد، ع؛ ابوهاشمی، ف؛ قاسمیان صاحبی، ا. ۱۳۹۷. اولویت بندی و تعیین روابط بین شاخص های سنجش پایداری توسعه گردشگری، فصلنامه مدیریت گردشگری، دوره ۱۲، شماره ۳۹، صص ۹۴-۷۳.
- ۱۰- دیوسالار، ا، عیوضلو، م، و رضایی، ف، ۱۳۹۰. نقش ژئوتوریسم در برنامه ریزی فضایی شهرهای ساحلی مطالعه موردی ژئوپارک قشم، همایش ملی قشم و چشم انداز آینده. صص ۲۹-۱.
- ۱۱- دیوسالار، ا. ۱۳۹۲. بررسی نقش ژئوتوریسم در توسعه پایدار فرهنگی شهرهای ساحلی، فصلنامه آمایش جغرافیایی فضا گلستان، دوره ۳، شماره ۸، صص ۹۸-۷۹.
- ۱۲- دانشور، ژ. ۱۳۹۸. شناسایی زمینه های ایجاد کسب و کارهای خرد، موانع و راهکارهای جذب سرمایه آنها جهت تنوع بخشی به اقتصاد روستاهای شهرستان مریوان، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، به راهنمایی دکتر سعیدی محمدی، دانشگاه پیام نور.

- ۱۳- داوولینگ، ر؛ نیوسام، د. ۱۳۸۸. مباحث ژئوتوریسم و چالش‌های آن، ژئوتوریسم جهانی، راس داوولینگ و نیوسام، فصل سیزدهم، ترجمه ی: بهرام نکوئی صدری، سازمان منطقه آزاد تجاری صنعتی ارس، تهران، صص ۱۹۹-۱۷۴.
- ۱۴- رضوانی، م. ۱۳۷۸. توسعه گردشگری روستایی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- ۱۵- رامشت، م. ح، بابلی موخر، ح. ۱۳۹۸. ارزیابی توانمندی‌های ژئو توریستی منطقه تشان شهرستان بهبهان براساس روش پراونگ به منظور دستیابی به توسعه پایدار، فصلنامه جغرافیای طبیعی، سال دوازدهم، شماره ۴۳، صص ۷۰-۵۳.
- ۱۶- رضوانی، م (۱۳۸۸)، توسعه گردشگری روستایی (با رویکرد گردشگری پایدار)، انتشارات سمت.
- ۱۷- سازمان جهانی جهانگردی (۲۰۱۶)، چشم‌انداز جهانگردی در سال ۲۰۱۶.
- ۱۸- صبور، ط، ثروتی، م ر، جداری عیوضی، ج. ۱۳۹۹. تبیین تأثیر توسعه ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک با تأکید بر شاخص‌های گردشگری پایدار در ناحیه درفک و دیلمان استان گیلان، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی - سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۵، شماره ۱ (پیاپی ۵۰)، صص ۱۷-۱.
- ۱۹- ضیایی، م، عزیزی، ع. ۱۳۹۳. راهنمای تدوین و کاربرد شاخص‌های ارزیابی توسعه پایدار گردشگری، انتشارات علوم اجتماعی، تهران.
- ۲۰- عیدی، م ب، زیاری، ک ا، بندآباد، ع. ۱۳۹۲. بررسی و امکان‌سنجی تأسیس ژئوپارک توریسم در استان گلستان با تأکید بر توسعه منطقه‌ای مبتنی بر گردشگری پایدار، همایش ملی توسعه صنعت گردشگری با تأکید بر پارک‌های ملی و تالاب‌ها با محوریت استان گلستان، <https://civilica.com/doc/224546>.
- ۲۱- علیزاده، ه، فیروزی، م ع، اجزاء شکوهی، م، نقیبی رکنی، س ن. ۱۳۹۲. سنجش و ارزیابی شاخص‌های پایداری در توسعه صنعت توریسم در شهر اهواز، فصلنامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۱۷، شماره ۲، پیاپی (۸۸).
- ۲۲- علیپور، خ، و پایدار، ابوذر. ۱۳۹۵. ارائه مدل آمایشی راهکارهای بهبود معیشت روستاییان با تأکید بر امنیت پایدار، فصلنامه جغرافیا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۴۴، صص ۶۴-۴۵.
- ۲۳- کلانتری، م.، بازدار، ف.، و قزلباش، س. ۱۳۹۰. تحلیل امکان‌سنجی پایدار توسعه با تأکید بر جاذبه‌های ژئوتوریسم با استفاده از تحلیل SWOT مطالعه موردی: قشم، جزیره ژئو پارک در کنفرانس بین‌المللی زیست‌شناسی، محیط زیست و شیمی (IPCBEJ جلد ۲۴).
- ۲۴- کرم، ا، صفاری، ا، طاهرخانی، م. ۱۳۹۵. ارزیابی پتانسیل‌های ژئوتوریسمی با استفاده از مدل‌های روچا و کومانسکو مطالعه موردی: دره الموت؛ فصلنامه جغرافیا، دوره ۱۴، شماره ۵۰، صص ۶۱-۳۵.
- ۲۵- مزیدی، ه، خداداد، م. ۱۳۹۴. ارزیابی قابلیت‌های زمین گردشگری استان گلستان با رویکرد توسعه پایدار، اولین کنفرانس بین‌المللی شهرسازی و مدیریت توسعه شهری، اسفند، شیراز، ایران. صص ۸۸-۶۲.

- ۲۶- مجتبی زاده خانقاهی، ع، غلامی، ع. ۱۳۹۶. بررسی نقش جوامع محلی در توسعه پایدار با توجه به قابلیت‌های ژئوپارک قشم، فصلنامه گردشگری و توسعه، شماره ۲۰، صص ۲۰۲-۱۸۹.
- ۲۷- مزیدی، ه، منشی زاده، رح، عزیزپور، ف، و رحمانی، بیژن. ۱۴۰۰. تحلیلی بر تعاملات فضایی مقصدهای گردشگری مورد مطالعه: شهرستان علی آبادکتول، ناحیه محمدآباد- زرین گل، فصلنامه علمی- پژوهشی آمایش جغرافیایی فضا، سال یازدهم، شماره سی و نهم، ۶۸-۴۵.
- ۲۸- مختاری، د. ۱۳۹۶. ژئوتوریسم: شاه کلید حفاظت و ساماندهی توانمندی‌های جوامع محلی با نمونه‌هایی از شمال غرب ایران، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۸، پیاپی ۶۷، شماره ۳، صص ۵۸-۳۷.
- ۲۹- ماهوتی، گ، طیبیان، م، ۱۳۹۶، بررسی اثرات زیست محیطی توسعه گردشگری پایدار در بندر انزلی، چهارمین کنفرانس ملی معماری و شهرسازی «پایداری و تاب آوری از آرمان تا واقعیت»، قزوین، <https://civilica.com/doc/632111>
- ۳۰- نکویی صدی، ب. ۱۳۸۸. مبانی زمین گردشگری با تأکید بر ایران، انتشارات سمت، تهران.
- ۳۱- هدایتی پور، ک، قربان وهاب زاده، ک، موسوی، ر. ۱۴۰۱. شناسایی و ارزیابی مناطق مستعد ژئوتوریسم با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: محدوده قله دماوند درحوضه آبخیز هراز)، فصلنامه سنجش از دور و سامانه اطلاعات جغرافیایی در منابع طبیعی، سال دوازدهم، شماره اول، صص ۱۹-۱.
- 32-Belij, M., Đurđić, S., & Stojković, S.(2018). The evaluation of geoheritage for geotourismdevelopment: case study on the potential geopark DJERDAP. Collection of papers - faculty ofgeography at the university of Belgrade. VOL. 66, No 2, pp.121-131.
- 33-Bramwel, L.B. & B. Lane.1993. "Sustainable Tourism: An Evolving Challengeof Tourism Planning", Tourism Management, Vol. 19, Pp. 213-231.
- 34-Dowling, R. K. & Newsome, D. (Eds). (2010). Global geotourism perspectives. Oxford, UK: Goodfellow Publishers.
- 35-Craick, J.1995. "Are There Cultural Limits to Tourism?", SustainableTourism, Vol. 3, Pp. 387-98.
- 36-Cheablam, O., Tansakul, P., Nantakat, B., & Pantaruk, S. (2021). Assessment of the GeotourismResource Potential of the Satun UNESCO Global Geopark. Thailand, Geoheritage 13 (87).
- 37-Ehsan, S., Ara Begum, R., & Shafeea Leman, M.(2016). Competitive Advantage ofGeotourism Market in Malaysia: A Comparison among SEAN Economies. Procedia -Social and Behavioral Sciences.VOL. 219, No 31, pp.228-234.
- 38-Fenel. D: (1999) Ecotourism an Introduction, Routledge, 34- 43.

- 39-Getz, K.2008. Urban Tourism and That Concept to Urban Development,Urban Development and Challenge Conference, UK.
- 40-Ginting., N., & andy, F.(2018). Implementation of geotourism concept in developing
- 41-natural tourist attraction at parbaba village, Toba's caldera. IOP Conf. Series: Earth and
- 42-Environmental Science.
- 43-Hardy, A., R.J.S. Beeton & L. Pearson.2002. "Sustainable Tourism: AnOverview of the oncept and its Position in Relation toConceptualizations of Tourism", Sustain Tourism, Vol. 10, Pp. 475-496.
- 44-Lei, K. & Zh. Wang.2008. "Emerge Synthesis of Tourism-Based UrbanEcosystem", Environmental Management, Vol. 88, Pp. 831-844.
- 45-Kubalíková, L., & Kirchner, K. (2016). Geosite and Geomorphosite Assessment as a Tool forGeoconservation and Geotourism Purposes: A Case Study from Vizovická vrchovina Highland(Eastern Part of the Czech Republic). *Geoheritage* (2016) 8, 5-14.
- 46-Mero, P. C., Franco, H.G., & Briones, J., & Caldevilla ,P.(2018). Geotourism and LocalDevelopment Based on Geological and Mining Sites Utilization, Zaruma-Portovelo,
- 47-Ecuador. *Geosciences*. VOL. 8, No 6, pp.2-18.
- 48-Migon, P., & Pijet, E. (2017). Viewpoint geosites values, conservation and management issues, *Proc.Geologists' Assoc*, (128), 511-522.
- 49-Newsome, D., & Dowling, R.(2018). Geotourism: definition, characteristics and international perspectives . Chapter 1. Edward Elgar Publishing.
- 50-Ovreiu, A.B., Comănescu, L., & Bărsoianu, I.A. (2019). Evaluating Geomorphosites and theGeomorphological Hazards that Impact them: Case Study Cozia Massif (Southern Carpathians,Romania). *Geoheritage*, (11), 1067-1087.
- 51-Panizza, M. Piacente, S. (2018). Geomorphosites and Geotourism. *Rev.Academica*, 2(1), 5-9.
- 52-Tosun, C.2001. "Challenges of Sustainable Tourism Development in theDeveloping World: the Case of Turkey", *Tourism Management*, Vol. 22,Pp. 289- 303.
- 53-Weber, K., & K. Chon.2002. *Convention tourism: International Research andIndustry Perspectives*, New York: Haworth.
- 54-World Bank.2004.A Report of Tourism Landscape in Developing Country,World Bank Press.
- 55-Warowna, J., Zgłobicki, W., Gajek, G., Telecka, M., Kołodyńska, R., & Zieliński, P. (2019).Geomorphosite Assessment in the Proposed Geopark Vistula River Gap (Poland). *QuaestionsGeographicae*, (33), 173-181.

-
- 56-Yuliawati, A. K., Nur Pribad, K. M, & Dwi Hadian, S. (2016). Geotourism Resources asPart of Sustainable Development in Geopark Indonesia. 1st Global Conference on
57-Business, Management and Entrepreneurship. <https://doi.org/10.2991/gcbme-16.2016.178>.